

עלון שבועי נחלת שדה

חידושים וביאורים
על סידור התפילה

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

עֲשֶׂה פֶּסַח וּקְרָא תְּפִלָּה אֶת יְמֵי אֵלּוּן 18

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: כוונת המרכבה, אדון עולם

בכוונת אלו, שיהיה כאחד מן המלאכים המשרתים ברקיע ושיג לדעת כל אשר ירצה, ובפרט אם לא יפסיק ויחשוב בכל רגע ורגע ולא יפרוד המחשבה וכו'. עכ"ל.

הרי דמפורש דענין כוונת המרכבה אינה רק בשעת התפילה אלא בכל עת, ורק בשעת התפילה זה יותר נצרך.

ובסידור הרש"ש מסודר בסדר התפלה לפני כל עליה מעולם לעולם סדר מרכבה, והוא ע"פ הכתוב בשער רוח הקודש ששם כתב שאם נמצא בסדר הקורבנות אז יכוין וכו', וכן כשהוא בסדר הזמירות יכוין וכו'. והבין הרש"ש שצריך לכוין סדר המרכבה קודם שיתחיל סדר עקידה, וכן קודם שיתחיל "ברוך שאמר" וקודם שיאמר ברכת "יוצר" אחר "ברכו את ה' המבורך", וכן אחר שאמר "ה' שפת" קודם "ברוך" בתפילת העמידה.

ומבאר בשער רוח הקודש את הכוונה: וזהו מה שיכוין, יחשוב האדם להכין ראשו שיהיה כסא אל שם ההו"ה בנקוד קמ"ץ, ומוח חכמה שבו בשם הו"ה בנקוד פת"ח. ומוח בינה שבו בהו"ה בנקוד ציר"י. וזרועו הימין בהו"ה בנקוד סגול. וזרועו השמאלי בהו"ה בנקוד שב"א. וגופו בהו"ה בנקוד חול"ם. וירך ימין בהו"ה בנקוד חיר"ק וירך שמאל בהו"ה בנקוד קבוץ, ויסוד שלו בהו"ה בנקוד שורק בוא"ו והוויחהו. והעטרה שבו בהו"ה בלתי נקוד.

ומסיים האר"י הקדוש: ואין ספק כי אם יתמיד האדם לנהוג עצמו בכוונת אלו, שיהיה כאחד מן המלאכים המשרתים ברקיע. ושיג לדעת כל אשר ירצה. ובפרט אם לא יפסיק, ויחשוב בכל רגע ורגע, ולא יפריד המחשבה, והכל תלוי כפי עוצם כוונתו והתדבקותו למעלה. וא"ל יזוה זה מנגד עיניו. עכ"ל.

ונעתיק בזה את דברי רבינו יוסף חיים ז"ע בספרו בן איש חי (פרשת מקץ סעיף ג'): ענין גדול ונורא, ועצה טובה ויקרה, גילה לנו רבינו האר"י ז"ל, בשער רוח הקודש יחוד כא, והוא ראוי לאדם תמיד לכוין ולהעריך את עצמו כאילו הוא מדור וכסא אל האצילות הקדוש, ובפרט בזמן שהאדם מתפלל הוא יותר ראוי ומוכרח שיכוין בכך, ועל ידי כן תשרה ותחול עליו קדושה עליונה.

וזהו מה שיכוין: תחלה יחשוב שהוא מכין גולגולת ראשו שה"ס כתר להיות כסא אל שם הו"ה בנקוד קמ"ץ כולה, ועוד מכין מוח חכמה שבו להיות כסא לשם הו"ה בנקוד פת"ח, ומכין מוח בינה שבו להיות כסא לשם הו"ה בנקוד צר"י, ומכין עין ימין שבו להיות כסא אל חמשה הו"ה"ת שהם מספר ע"ן, ומכין עין שמאל שבו להיות כסא לשם הו"ה"ה במלואה כזה יר"ד ה"י וא"ו ה"ה, שהוא מספר א"ן, ויכין אוזן שמאל שבו להיות כסא לשם הו"ה"ה במלוי זה יר"ד ה"י וא"ו ה"ה, שהוא מספר א"ן, ויכין נחיר ימין דחוטם שבו להיות כסא לשם הו"ה"ה במלוי זה יר"ד ה"י וא"ו ה"י שעולה מספר חוט"ם, ויכין נחיר שמאל דחוטם שבו להיות כסא לשם הו"ה"ה במלוי זה יר"ד ה"י וא"ו ה"י שעולה מספר חוט"ם, ויכין פה שבו להיות כסא לשם הו"ה"ה במלוי זה יר"ד ה"י וא"ו ה"י, ועשרים ושתיים אותיות של חמש מוצאות הפה, שהם אחה"ע גיכ"ק דטל"ת זסר"ץ בומ"ף, שעולה סך הכל פה. ויכין זרוע ימין שבו כסא לשם הו"ה"ה בנקוד סגול, ויכין זרוע שמאל שבו כסא לשם הו"ה"ה בנקוד שב"א, ויכין גופו כסא לשם הו"ה"ה בנקוד חול"ם, ויכין ירך ימין שבו, כסא לשם הו"ה"ה בניקוד

אחר ברכות התורה:

כתב במדרש תלפיות (אות ה' ענף הצלחה): "אוריאל" מי שאומר אותן שבע פעמים בנשימה אחת בכל יום בשעה שיקום ממיטתו בידים נקיות, מובטח לו שיצליח באותו יום. וכן הזכרנו שיש בזה סגולה לשלום בית.

45 פעמים "ברוך ה' לעולם אמן ואמן":

מביא בספר חרדים בשם תיקוני זוהר, שצריך להקפיד בכל יום לקיים מספר צד"ק, צ' תשעים אמינים, ד' ארבע קדושות, י' עשרה קדישים, ק' מאה ברכות.

וכתב החיד"א בספרו מדבר קדמות (מערכת א' אות ל"א): כל האומר תשעים פעמים אמן בכל יום אין המכשפות יכולות להזיק לו. כך שמעה אישה אחת מהשידה ברוש"א ששלחה חברותיה ליקח הילד החי, והיתה היא ישנה, והשיבה הברו"שא שאינה יכולה לקחתו, שאמו ענתה תשעים פעם אמן, ונתעוררה האישה ושמעה הדיבורים האלה.

לכן לא פלא, שרבנו האר"י ז"ל, על אף זמנו הדחוק ולימודי הקדושים שמילאו את יומו העמוס. מובא בשערי תשובה (סימן ו') כי האר"י ז"ל היה מקפיד מאוד לשמוע ברכות השחר פעם אחר פעם, ולעיתים אפילו מאה פעמים, כדי לענות עליהן 'אמן' בכוונותיו העצומות.

כמו שמביא השולחן ערוך (סימן ו' סעי' ד'): יש נוהגין שאחר שביך אחד ברכת השחר וענו אחריו אמן, חוזר אחד מהעונים אמן ומברך ועונין אחריו אמן, וכסדר הזה עושין כל אותם שענו אמן תחלה, ואין לערער עליהם ולומר שכבר יצאו באמן שענו תחלה, מפני שהמברך אינו מכויין להוציא אחרים, ואפילו אם היה המברך מכויין להוציא אחרים, הם מכוונים שלא לצאת בברכתו.

וכותב הבן איש חי (שנה ראשונה סוף פרשת וישב): עוד מצאתי כתוב בכ"מ כ"י מנהג יפה לומר האדם בכל יום פסוק: "ברוך ה' לעולם אמן ואמן" חמשה וארבעים פעמים, ובאומרו אמן ואמן יכוין בשם השלוב של הו"ה אדנ"י, וזה הפסוק יועיל לו במקום תשעים אמינים שחייב אדם לומר בכל יום בעת שהוא אנוס ואינו יכול לענות, כגון שהוא יושב בבית לבדו ואין הולך לבית הכנסת מחמת אונס. ע"כ. ונ"ל דמנהג יפה הוא זה, וכן אני נהגתי לומר פסוק זה כמספר הנז' בכל יום אחר פרשה של ברכת כהנים שאנחנו אומרים אחר ברכת השחר בכל יום, ועשיתי כן כדי שלא תשכח אמירתם ממני מאחר שעשיתי לה זמן קבוע, ואחר פסוק זה אני אומר ט"ב פעמים פסוק אור זרוע לצדיק כמ"ש הרה"ג הרח"ף ז"ל דנכון לאומרו ט"ב פעמים בכל יום. ע"כ.

כוונת המרכבה:

כתב האר"י הקדוש בשער רוח הקודש (יחוד כ"א דף נז): את ענין כוונת המרכבה, והנה בתחילת כוונת המרכבה כתב וז"ל: ראוי לאדם תמיד לכוין ולהעריך את עצמו כאילו הוא מדור וכסא אל האצילות הקדוש וכו', ובפרט בזמן שהאדם מתפלל הוא יותר ראוי ומוכרח שיכוין בכך וע"י כך יוכל לשיענוהו מן השמים ותקובל תפלתו וכו'. עכ"ל. ואחרי כוונת המרכבה כתב וז"ל: ואין ספק כי אם יתמיד האדם לנהוג עצמו

חיריק, ויכין ירך שמאל שבו, כסא לשם הוי"ה בניקוד קבו"ץ, ויכין הברית שהוא יסוד שבו, כסא לשם הוי"ה בניקוד שור"ק בוא"ו, ויכין העטרה שבו להיות כסא לשם הוי"ה בלתי ניקוד, עד כאן דבריו. ומצאתי כתוב כשיכין בהוי"ה זו בלתי נקוד, צריך לצייר בתוך אות ה' אחרונה שם אדנ"י, עד כאן דבריו. והוא כפתור ופרח. ודע כי בסידור רבינו הרש"ש ז"ל הוסיף עוד כוונות בסדר המרכבה הנזכרת לכוין בדעת עליון, ובדעת תחתון, ועוד בהכנת הפה הוסיף לכוין בשם אה"ה, ואני לא זכרתי פה אלא מה שמפורש להדיא, בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער רוח הקודש, וזה שכתבנו לאדם יכול לכוון בזה, ותחלה ירשום השמות עם נקודיהם בספר, ואחר שירגיל בהם, אז יוכל לכוין הכל בעל פה, ולא יצטרך לראות את הרשום בכתב. עכ"ל.

מובא בספר הקדוש דרכי צדק (אות כ"ו) וז"ל: קיבלתי ממורי (הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק ז"ע) בכל עת שהוא לומד, יחשוב: הריני עושה את עצמי מרכבה לשכינה, כדאיתא בשערי ציון בתיקוני הנפש, ואפילו אלף פעמים ביום יאמר כן, ואמר מ"ו נ"י כי הגוף המתקדש מאוד בזה. וכשירגיל עצמו בזה, יטהר מחשבתו ויסיר ממנו הרהורי עבירה, ויזכה להתפלל במחשבות קדושות, ומקדש עצמו כמו בתעניות וסיוגופים. ע"כ.

וכתב בספר קב הישר (פרק נ"א) וז"ל: בענין אם האדם מקדש את גופו ואיבריו בענייני הקדושה אז איבריו שלו נקראים מחנה שכינה ממש, ועליהם נאמר (אמור ל"ב, ל"ב) "ונקדשתי בתוך בני ישראל ושכנתי בתוכם" וכו'. על כן יהיה שגור בפי האדם לומר תפלה קצרה: רבונו של עולם! זכני להיות כסא לשכינה. כי כשהגוף הוא בקדושה נעשה כסא לשכינה, כי זה הוא חשק ותאוה לשכינה לשרות על גופות הצדיקים. ע"כ.

אולם רק אם שומר על קדושת אבריו אזי רומזים הם על שמות הקודש:

על הנזכר לעיל הקשו, הלא כל הגויים יש להם גם כן חיתוך איברים כמו ישראל עם קדוש והאם שייך לומר גם עליהם שהם כסא ומרכבה לשכינה הקדושה?

אלא פסקינן בהלכה בהלכות תפילין (או"ח סימן ל"ב סעיף ט"ו) דכל אות צריכה שתהא מוקפת גויל, ואם לאו אינו אות, ועל כן בני ישראל אשר אבריהם מוקפים ומוגדרים בגבול ומיצר, שלא יביטו בעיניהם רק ע"פ התורה, ולא ישמעו באזניהם דברים בטלים, ופיהם לא דברו דברים בטלים ולשון הרע וכו', על כן אבריהם הם אותיות, משא"כ הגויים שמשמשים באבריהם בכל מילי דאיסורא ואינם עושים היקף וגבול לאבריהם, אצלם אינם נקראים שמות הקודש.

"אדון עולם":

כתב בספר מטה משה (א', ל"א): ומצאתי כתוב: כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתב רבי יודא החסיד ורב האי גאון ורב שריא גאון, ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע רע בראש השנה וביום הכפורים בתפילתו ואיביו נופלים לפניו, ויש אומרים אף יצר הרע משלים אתו, ועליו אמר שלמה המלך ע"ה: "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו". ע"כ.

ומסיים המטה משה: "ואפשר שמזה נתפשט המנהג שאומרים אותו קודם כל ברכה ותהלה".

וכתב על כך הרב פתח הדביר (סימן מ"ו סק"א) שבעל מטה משה לא ביאר מה יש לכוון באומר, והביא שמצא להרב בעל "עבודת הבורא", שכתב בשם המקובלים שיכין, שמיכאל הוא ממונה על שבחות ותהלות להש"י וכו', והוא מרגן ומהלל לפניו, וכשמוע מישראל שאומרים 'אדון עולם' זה השבח מהלל לפניו ית', שישאל מייחדים שמו הגדול ומעידים שהוא אדון ומושל על כל העולם וכו'. וגם כן יש מלאך ממונה ומוליך זה השבח שיבא בידו. 'אדון עולם' בחשבון 'מיכאל' מול"ך' כל התפלות שבידו. והאומר כאילו מקריב קרבן על מזבח של מעלה ומוחל עונותיו וכו'. "גם יכוין 'אדון עולם' בגימטריא 'אין סוף' וכו' ע"ש".

ומסיים הרב פתח הדביר: ונכון לאומר תיכף אחר סיום כל ברכות השחר וברכת כהנים, כי בזה מקבל עליו עול מלכות שמים באהבה ודבקות הלב, והוא סיוע ותועלת גדול לכוין בתפילתו ה' יזכנו. עכ"ל.

אלא יש לשאול עם כל מעלת אמירת "אדון עולם" מדוע תיקנו לומר זאת מיד בראשית תפילת השחר? ועוד, לכאורה היה ראוי יותר לכוונתו "מלך העולם" שהרי מיד לאחריו אומרים "אשר מלך"?

אלא כך שנינו במסכת תמיד (פ"ג מ"ג): אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה... מתיא בן שמואל אומר: האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון, והוא אומר הין". ומפני מה מזכיר את חברון אין זאת אלא כדי להזכיר ולעורר זכות אבות הקבורים שם.

לפי זה יש לומר שאף כאן באמירת "אדון עולם" מזכירים את זכות אברהם אבינו, שכן אמרו חז"ל (ברכות ז): מיום שברא הקדוש ברוך הוא את העולם לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא "אדון", עד

שברא אברהם וקראו "אדון", שנאמר (לך לך ט"ו, ח'): "ויאמר א-ז-נ-י אלהים במה אדע כי אירשנה". ומסיפה הגמרא שם, אף דניאל לא נענה אלא בשביל אברהם שנאמר (דניאל ט', ז'): "ועתה שמע אלקיני אל תפלת עבדך ואל תחנוני והאר פניך על מקדשך השמש למען א-ד-נ-י" "למענך" מבעי ליה? אלא למען אברהם שקראך "אדון".

וכשהובא פירוש זה לפני רבינו הגר"א קלסהו מאד.

בספה"ק אוהב ישראל מביא שבאמירת "אדון עולם" קודם התפילה, יש כעין מסירת מודעה שעל כוונה זו יזכור ויכוון בכל השמות שבתפילה:

"אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא" הוא הקדמה ותוכן כוונת שם 'אדנות'.

"בלי ראשית בלי תכלית ולו העוז והמשרה" הוא הקדמה ותוכן כוונת שם אלהים דהיינו תקיף ובעל היכולת.

"והוא היה והוא הוה והוא יהיה בתפארה" הוא הקדמה ותוכן כוונת שם הוי"ה ב"ה.

על כן צריך לכוון מאוד באמירת 'אדון עולם', ואחר כך על יסוד הקדמה זו יש לכוון בכל השמות שבתפילה.

יש לנו כלל מביאו רבינו בחיי בספרו כד הקמח (ערך ראש השנה) ש"אין מלך בלא עם", ממילא בשביל לקבל את התואר "מלך" צריך שיהיה לו נתינים למלוך עליהם. וזהו שאנו פותחים: "אדון עולם אשר מלך בטרם כל יצר הנברא", כלומר, קודם יצירת העולם, הקב"ה היה נקרא רק "אדון" ללא התואר "מלך", אולם "לעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא" רק אחר שברא את העולם, ושולט על נתיניו זכה לתואר "מלך".

וכן איתא בראש השנה (לא), ששיר של יום שישי הוא "ה' מלך גאות לבש", כיון שרק אז ברא את האדם שממליך את הקב"ה על יושבי תבל.

ולפי זה יש לתת טעם מה התועלת באמירת "אדון עולם" קודם התפילה, שכן מצינו שיש הפרש בין נוסח הזימון, לבין נוסח שלפני ברכות התורה. שבזימון אנו אומרים: "נברך אלהינו" שאכלנו וכו'. ואילו לפני ברכות התורה אומרים: ברכו את הוי"ה וכו'. וידוע ששם "אלקים" מורה על "דין". ושם "הוי"ה" מורה על "רחמים", ומדוע בברכת זימון האכילה הוזכר דין, ובברכות תורה הוזכר רחמים, על דבר זה עמד הגאון בעל "תוספות יום טוב" (ברכות פרק ז).

ותירץ: שהמזון הוא דבר בסיסי והכרחי, אי אפשר לאדם להתקיים ללא אכילה, ולכן בורא עולם שברא את בני האדם על פי דין צריך להעניק לנו אוכל ושתיה.

כמו שמסופר על הסבא משפולי ז"ע, ששנה אחת היתה שנת רעב מאוד גדולה בכל רחבי רוסיה, והיהודים סבלו ממנה במיוחד. הסבא משפולי דאג במשך כל השנים למחסורם של כל מעוטי היכולת, ובאותה שנה נבצר ממנו הדבר. צעקת אלפי עניים ובמיוחד נשים וטף הגיעה לאוזניו ושללה את מנוחת נפשו. מפאת צערו אכל במשך חודשים רבים רק לחם ושתה תה.

הרעב התפשט ברוסיה ותקף את כל היהודים. רבנים רבים כתבו מכתבים לסבא הקדוש, ואמרו כי הוא מלומד בניסים כמו נחום איש גמזו, ולכן עליו להרעיש עולמות כדי לבטל את הגזירה.

הסבא כתב מכתבים לעשרת גדולי הדור שיבואו מיד לשפולי, וכשהגיעו הושיבם מסביב לשולחן ואמר: "דעו רבותי שיש לי דין תורה עם הקדוש ברוך הוא, ואני ממנה אתכם לדיינים! על פי דין התובע הולך למקום הנתבע, אבל מכיון שאין אתר פנוי מאלוקותו יתברך, ובפרט כאן שיש עשרה שהשכינה בוודאי שורה עליהם, על כן יוכל להתקיים כאן דין התורה".

הסבא ציווה על שמשו שיכריז: "בציווי העדה הקדושה שנמצאת כאן, הנני מכריז שהרב ר' לייב בן רחל תובע את השם יתברך לדין תורה בחדר הזה בעוד שלושה ימים!"

במשך שלושת הימים ישבה העדה הקדושה בתענית והתפללה במניין, ולא הייתה רשות לאיש להיכנס פנימה, פרט לשמש שדאג להצטרפותם. כאשר נכנס השמש לבו נמש מקול תפילתם ובכיים של הקדושים.

ביום הרביעי לאחר התפילה נכנס השמש, סידר כיסאות לכל הצדיקים וכולם ישבו מעוטפים בטלית ותפילין. היה זה מחזה מרהיב.

הסבא ציווה על השמש להכריז שדין התורה מתחיל. לאחר מכן פתח ואמר: "בשם כל הנשים והילדים של יהודי ארץ רוסיה הנני תובע את השם יתברך לדין תורה! מדוע השם יתברך גוזר על הרעב להשחיתם חס ושלום?! כיוון שהקב"ה נתן לנו את התורה מחויב גם הוא לקיימה, כפי שמובא בתורה בעל פה. וכיוון שכתוב בתורה 'כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם', פירוש שעם ישראל הם עבדיו לעולמי עד. כידוע שיש לכל בני ישראל משפט של עבד עברי. וכתוב

במכילתא של פרושת משפטים והובאה הבריייתא גם במסכת קידושין: 'תנו רבנן, ויצא מעמך הוא ובניו עמו. אמר רבי שמעון אם הוא נמכר, בניו ובנותיו מי נמכרים?! מכאן שרבו חייב במזונות בניו. כיוצא בדבר אתה אומר אם בעל אישה הוא ויצאה אשתו עמו. אמר רבי שמעון, אם הוא נמכר אשתו מי נמכרת?! מכאן שרבו חייב במזונות אשתו'. עד כאן".

"ועתה", הגביה הסבא את קולו, "טוען אני בשם נשי ישראל, בניהם ובנותיהם, איך יכול השם יתברך לעשות תורתו פלסתר חס ושלוש?! ממאי נפשך - או שייתן מזונות לנשיהם, בניהם ובנותיהם או שימחוק מן התורה הקדושה את עשר התיבות הללו, שלא יהיו נכתבות לחינם, והן 'הוא ובניו עמו' ו'אם בעל אישה הוא ויצאה אשתו עמו'".

"אמנם ידעתי שהמקטרג יטען מצד השם יתברך שהעבדים אינם עובדים כראוי, ועל כך אני טוען שתי טענות: האחת - איה נמצא הדין הזה שאם העבד עצל שיסבלו בשל כך אשתו ובניו ותהיה רשות לאדוני להפסיד את מזונותיהם, שהרי אינם אשמים בזה כלל?! והטענה השנייה - הלא אם העבד אינו עובד כראוי זו אשמת האדון, שהרי הוא העמיד לכל עבד את יצרו הרע המסיתו ומפתהו תמיד לבל יעבוד את אדונו כדבעי. אם כן, זו מניעה מצד האדון ולא העבד, ולכן מדוע יסבלו נשיהם, בניהם ובנותיהם?! אדרבה רבותיי, מוכן אני להישבע בנקיטת חפץ שאני יודע בבירור שאם לא היה האדון מעמיד את היצר הרע המסית, אז בוודאי כל יהודי היה עובדו בשלמות! והן יכול המקטרג מצד הנתבע שהשם יתברך יודע אשר לא כן הדבר ועל כן אינו רוצה להישבע הנתבע וייפטר, ואם לא רוצה להישבע או שאינו יכול להישבע, עליכם לפסוק כי מתוך שאינו יכול להישבע משלם או שהתובע ישבע ויטול".

הסבא סיים את דבריו. הדיינים עיינו מעט בדין ואילו הסבא עמד בצד והחריש. אחרי כמה רגעים קמה כל העדה וקראו יחד שלוש פעמים: "הדין עם רבי לייב בן רחל שהשם יתברך מחויב בכל אופן שהוא לפרנס את נשי ישראל עם בניהם ובנותיהם, וכשם שהסכים בית דין של מטה, כן יסכים בית דין של מעלה".

הסבא ציווה על משמשו להביא יין שרף עם כעך וכולם אכלו ושתו 'לחיים' בשמחה רבה. לפנות ערב נסעו כל עשרת הצדיקים, כל איש לעירו.

כעבור חמישה ימים פרסמו כל העיתונים כי ממדינת סיביר החלו להוביל למדינת רוסיה אלפי כורים חיטים וכל מיני דגן כי שם היו התבואות לרוב ובזול, אלא שלא היו להם דרכים להובילם לרוסיה, ועתה מצאו לפתע דרכים. תכף ומיד היה הכול ובזול כי הסוחרים מיהרו למכור את תבואתם טרם שיבואו התבואות מסיביר, וכאשר הגיעו התבואות נעשה שובע גדול בכל הארץ.

אומר התוס' יום טוב, הקב"ה חייב לפרנס אותנו על פי דין לכן מזכירים שם אלהים מידת הדין אצל ברכת הזימון. אבל שונה הדבר אצל נתינת התורה, הרי יכל שלא ליתן לנו את התורה, אך מרוב רחמנותו וחסדו יתברך נתן לנו את התורה, ולכן נזכר הנוסח בלשון "היה" לומר שהוא רחמנות לפנים משורת הדין.

על פי זה יש לומר שעל ידי הקדמת "אדון עולם" קודם התפילה, מכריז בזה שהקב"ה מלך העולם ומכיר במלכותו יתברך וממליך אותו עליו ונעשה עבד נאמן, ממילא ראוי הוא לקבל את פרנסתו ושאר צרכיו מן המלך המחוייב לזון את עבדיו.

"ואחרי ככלות הכל לבדו ימלוך נורא":

יש לבאר מהו "ככלות הכל" והרי העולם לא יתכלה עוד, שהרי עתידים לקום לתחית המתים ולחיות לנצח נצחים? אלא הגמרא בברכות (יא): מבארת בענין נוסח התפילה: "יוצר אור ובורך חושה עושה שלום ובורא את הכל", והרי הפסוק אומר (ישעיה מ"ה, ז) "עושה שלום ובורא רע"? אלא אנו נוקטים בתפילה "לישנא מעליא", כי אין הקב"ה מייחד שמו על הרעה.

נמצא שהמלה "הכל" היא מלה אחרת במקום המלה "רע", ולפי"ז גם כאן יתפרש "ואחרי ככלות הכל" כאשר יכלה כח הרע מן העולם, אזי "לבדו ימלוך נורא" והתואר "נורא" מורה על שלמות, כמו שהביא בספר אמרי פינחס (שער א - תורה נביאים כתובים) וז"ל: ובזוהר הקדוש איתא שכל מקום שכתוב נורא מורה על שלימות וזהו הגדול הגבור והנורא הם אברהם יצחק יעקב כי והנורא מורה על יעקב שהוא השלימות מחמת שכולל משניהם מחסדים וגבורות זהו השלימות כידוע. ע"כ.

והיינו, שהקב"ה יגיע לשלמותו רק לעתיד לבוא שיכלה הרע מן העולם.

הסבר נוסף בדרך רמז מובא בשם הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, דהנה הצדיק נקרא "כל" ואמרו חז"ל (מועד קטן טז: צדיק גוזר והקב"ה מקיים, וזהו "אדון עולם אשר מלך בטרם 'כל' יציר נברא", שהקב"ה לבדו מלך טרם שנברא ונוצר הצדיק שנקרא 'כל', אבל לעת

נעשה בחפצו "כל" כשהקב"ה ברא את העולם וחפץ שנקרא 'כל', אזי "מלך שמו נקרא", גם הצדיק נקרא מלך, ובידו כח וגבורה כרצונו והקב"ה מקיים גזירותיו. אמנם ואחרי ככלות 'הכל' ככלות הבריאה, שאז לא יהיו עוד צדיקים, שוב לבדו ימלוך נורא לעדי עד ימלוך מלך עליון.

"והוא אל":

פעם כשנפגש רבי שמעון סופר בן מרן החתם סופר אב"ד קראקא עם ידידו רבי ש"ז ברויאר חתן רבי שמשון רפאל הירש, ביקשו שיאמר לו איזה מילי מעליותא משם חותנו.

אמר לו: פיוט 'אדון עולם' כולו מפליג ברוממות האל וגדולתו 'והוא היה הוא הוה והוא יהיה בתפארה' וכו', ומהי פסגת גדולתו? על כך ממשיך ואומר "והוא אל", עם כל זה שהוא אדיר ונשגב בלי ראשית וכלי תכלית, הוא "אל", שעם היותו אדון העולם כולו, הוא האל הפרטי שלי כביכול ויש לי שייכות אישית אליו והקטן שבקטנים יכול לפנות לאדונו בכל עת ועונה, והוא ית' משגיח על כל העניינים והצרכים הפעוטים של כל יחיד ויחיד.

סגולות לקבלת התפילה שיאמר לפני התפילה:

עוד מצינו בשדי חמד (כללי הפוסקים סימן ט"ו אות מ"ו) שלפני תפילות ובקשתו יאמר ממזמור ק"ט בתהילים את כל הפסוקים המתחילים באות ס' ולהקל על הנצרך העתקנוהו כאן:

"סַעֲפִים שְׂנֵאתִי וְתוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי, סִתְרֵי וּמַגְנֵי אֶתְּךָ לְדַבְרְךָ יַחְלִתִּי, סוּרוּ מִמֶּנִּי מְרַעִים וְאַצְרָה מִצִּוֹת אֱלֹהֵי, סִמְכֵנִי כְּאֶמְרַתְךָ וְאַחִיָּה וְאֵל תְּבַשְׂנֵי מִשְׁבְּרֵי. סַעֲדֵנִי וְאַוְשְׁעֵה וְאַשְׁעֵה בְּחֻקֶּיךָ תָּמִיד. סִלִּית פֶּל שׁוֹגִים מִחֻקֶּיךָ כִּי שִׁקֵּר תִּרְמִיתֶם. סִגִּים הַשֶּׁבֶת כָּל רִשְׁעֵי אֶרֶץ לָכֵן אֶהְבֵּתִי עֲדִיתֶךָ. סֶמֶר מִפְּחֻדְךָ בְּשָׂרֵי וּמִמְשַׁפְּטֶיךָ יִרְאֵתִי.

כתב בפירוש הראב"י אב"ד (רבינו אברהם בר יצחק מנארבונא הוא הראב"ד השני נדפס בשיטת הקדמונים עמ"ס ב"ב) וז"ל: אני הכותב ראיתי בספרי המרכבה דאי בהו קבלה, וכך מצאתי, לחן לפני שלטון אמור "ז פעם ים אמתלאי בת כרנבו. לכבוש את השונא אמור "ז פעמים אמו של המן אמתלאי בת עורבתי. לנצח במלחמה אימיה דשמשון צללפונית ואחתיה נשיק. אם תרצה שישמע המקום תפילתך אמו של דוד נצבת ת בת עדאל, עשה למען שמך עשה למען ימינך עשה למען מקדשך עשה למען משיח צדקך עשה למענך לא למעני. "ז פעמים. עכ"ל.

כמו כן כתב רבי חיים פלאגי' לומר מזמור ק"ג ק"ד בתהילים מסוגל שמה שיבקש יקבל.

"להתענג בתענוגים"

מאגר השיעורים של

הרב איתי בן אהרן שליט"א

חייגו: 0772618021

לשיעורים על תנאים ואמוראים הקש שלוחה 3

לשיעורים על פרשת ויקרא הקש שלוחה 131

לשיעורים על סידור התפילה: הקש 55

לשיעורים על נביא שמואל: הקש 56

בברכת שבת שלום ובשורות טובות.